oktober 2026

BEHOUD IS GOUD

Manifest voor het behoud van klinisch psychologen en psychotherapeuten voor de urgente zorg

Van gedeelde zorg naar gezamenlijke acties

RINO Amsterdam

Nederland leidt klinisch psychologen en psychotherapeuten op met publieke middelen. Juist de zorginstellingen waar de maatschappelijke nood het hoogst is en waar veel professionals worden opgeleid, hebben de grootste moeite om hen te behouden.

Tijdens de invitational over het behoud van klinisch psychologen en psychotherapeuten in zorginstellingen spraken professionals, opleiders, praktijkopleiders, bestuurders, beleidsadviseurs en vertegenwoordigers van beroepsverenigingen over één centrale vraag:

Hoe behouden we klinisch psychologen en psychotherapeuten voor de urgente zorg?

De conclusie was helder: meer opleiden is niet genoeg als professionals daarna vertrekken of hun deskundigheid onvoldoende kunnen inzetten.

Wat constateren we?

1. Behoud krijgt minder aandacht dan werving
Veel organisaties investeren in werving, maar besteden minder aandacht aan de vraag waarom mensen blijven of vertrekken. Vacatures worden uiteindelijk zichtbaar, maar signalen van onvrede, afnemende betrokkenheid of een voornemen om te vertrekken blijven vaak onbesproken.

2. De deskundigheid wordt niet altijd volledig benut
Klinisch psychologen willen verschillende pijlers van hun vak kunnen combineren, waaronder behandeling, diagnostiek, wetenschap, opleiding, innovatie, beleid en management. Daarbij willen zijzelf invloed hebben op de verdeling van hun werktijd over deze pijlers.
De expertise van psychotherapeuten reikt verder dan het uitvoeren van psychotherapie. Hun kennis van behandelrelaties, groepsprocessen, parallelprocessen, samenwerking en herstel van contact is van grote waarde in complexe en multidisciplinaire zorg.

3. Professionals hebben niet altijd voldoende invloed
Klinisch psychologen en psychotherapeuten dragen verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van zorg, maar hebben niet altijd voldoende invloed op de beslissingen die deze kwaliteit bepalen. Alleen informeren over beleidskeuzes is onvoldoende.

4. Opleiding en praktijk sluiten nog onvoldoende op elkaar aan
Ernstige psychiatrische aandoeningen, suïcidaliteit, diagnostiek van complexe problematiek en contexten, systeemdynamiek, relationele breuken, herstel van samenwerking en mediatief werken krijgen zowel in het cursorisch als in het praktijkonderwijs landelijk niet overal voldoende aandacht.

5. De opleidingscapaciteit wordt belemmerd
Op sommige plekken is voldoende inhoudelijke deskundigheid aanwezig. Er ontbreken echter formeel bevoegde werkbegeleiders. Hierdoor komen nieuwe opleidingsplaatsen moeilijk tot stand. De huidige eisen rond werkbegeleiding beperken daarmee de mogelijkheden om beschikbare deskundigheid in te zetten voor het opleiden van nieuwe professionals.

6. Bekostiging beïnvloedt behoud
Productieprikkels, inkoopvoorwaarden en verantwoordingsvereisten beïnvloeden de manier waarop complexe zorg wordt georganiseerd. Financiële prikkels zijn daarmee ook van invloed op de mogelijkheden om professionals die werken met ernstige en complexe problematiek duurzaam te behouden.

Onze gezamenlijke opdracht

Er zijn veel verschillende partijen die een rol hebben in het behouden van klinisch psychologen en psychotherapeuten in instellingen: professionals zelf, bestuurders, managers, praktijkopleiders, opleidingsorganisaties, beroepsverenigingen, landelijke opleidingsorganen en zorgverzekeraars. Ieder vanuit een eigen rol en verantwoordelijkheid, maar met een gedeeld belang: specialistische expertise behouden voor de urgente zorg.

De beschikbaarheid van specialistische zorg voor mensen met ernstige en complexe psychische problemen staat onder druk. Juist door gezamenlijk op te trekken, kunnen we kennis en ervaring behouden en de continuïteit van specialistische zorg versterken. Gezamenlijk handelen maakt het mogelijk om professionals niet alleen op te leiden, maar ook te behouden voor de plekken waar zij het hardst nodig zijn. Deel ervaringen en succesvolle aanpakken als bestuurders, managers en opleiders.

De gezamenlijke opdracht is helder: specialistische expertise behouden, professionals de ruimte geven om hun expertise daadwerkelijk in te zetten en ervoor zorgen dat het vak zich blijft ontwikkelen in aansluiting op de maatschappelijke opgaven en complexe zorgvragen van vandaag en morgen.

Het vraagt van bestuurders dat zij ruimte en zeggenschap organiseren. Het vraagt van praktijkopleidingsinstellingen dat zij richting geven en nieuwe professionals voorbereiden op de complexe ggz. Het vraagt van professionals dat zij zich uitspreken en positie innemen. Het vraagt van landelijke partijen en zorgverzekeraars dat zij belemmeringen niet doorschuiven, maar gezamenlijk aanpakken. Het vraagt van opleidingsinstituten dat zij hun curricula voortdurend blijven vernieuwen, zodat nieuwe generaties specialisten zijn voorbereid op de maatschappelijke opgaven en complexe zorgvragen van de toekomst.

Wat hebben we nodig?

We weten steeds beter wat nodig is om klinisch psychologen en psychotherapeuten te behouden voor de urgente zorg. Daarom doen we een oproep aan iedereen die vanuit beleid, bestuur, opleiding en praktijk kan bijdragen aan hun behoud.

Raden van bestuur

Raden van bestuur bepalen of behoud net zoveel aandacht krijgt als werving. Daarvoor betrekken zij professionals tijdig bij besluiten, bieden zij ontwikkelmogelijkheden en zetten zij signalen van vertrek om in concrete verbeteringen.

- Maak behoud van klinisch psychologen en psychotherapeuten een vast onderwerp op de bestuursagenda en zorg dat het evenveel bestuurlijke aandacht krijgt als werving.
- Zet klinisch psychologen en psychotherapeuten niet hoofdzakelijk in voor productie, formele aftekening of registratievereisten.
- Bestuurders gaan minimaal jaarlijks rechtstreeks in gesprek met opleidelingen en recent afgestudeerde klinisch psychologen en psychotherapeuten over hun toekomst binnen de organisatie.
- Organiseer naast functioneringsgesprekken ook afzonderlijke ontwikkelgesprekken.
- Geef professionals toegang tot een gesprekspartner buiten de directe hiërarchische lijn, zodat er vrijuit gesproken kan worden zonder belangenverstrengeling.
- Analyseer structureel de uitkomsten van exitgesprekken en vertaal deze naar concrete verbeteracties.
- Benut interne mobiliteit, tijdelijke detachering en combinatiefuncties voordat professionals verloren gaan voor de organisatie van urgente zorg.

Zeggenschap:

- Organiseer structureel professionele zeggenschap. Faciliteer een Psychologen Advies Raad, psychologenstaf of een vergelijkbare vorm van professionele vertegenwoordiging met een structurele verbinding naar bestuur of directie.
- Betrek klinisch psychologen en psychotherapeuten vroegtijdig bij besluiten over zorginhoud, kwaliteit en organisatieontwikkeling.
- Geef klinisch psychologen en psychotherapeuten een herkenbare positie in bestuur, management en organisatieontwikkeling.

Klinisch psychologen en psychotherapeuten

Professionals hebben buiten de directe behandelrelatie ook een verantwoordelijkheid om zich uit te spreken, elkaar op te zoeken en voorstellen te doen ter bevordering van het werkplezier.

- Voer voorafgaand aan een nieuwe functie het gesprek over de werkzaamheden, verantwoordelijkheden en ontwikkelmogelijkheden die jij belangrijk vindt.
- Spreek je actief uit over de positie die jij binnen de organisatie wil innemen. Maak duidelijk welke deskundigheid jij wil inzetten en hoe jij je verder wil ontwikkelen.
- Wacht niet tot onvrede tot vertrek leidt, maar bespreek tijdig wat nodig is om je werk goed en duurzaam te kunnen blijven doen.
- Spreek je uit wanneer besluiten de kwaliteit van zorg raken.

Praktijkopleidingsinstellingen

Praktijkopleidingsinstellingen kunnen professionals behouden door goede begeleiding en gevarieerd werk te bieden. Laat opleidelingen en startende specialisten samenwerken met ervaren collega's en zorg dat zij hun expertise breed kunnen inzetten.

- Positioneer klinisch psychologen, psychotherapeuten en opleidelingen niet geïsoleerd.
- Zorg dat opleidelingen en startende specialisten samenwerken met ervaren rolmodellen.
- Creëer een werkplek waarin professionals daadwerkelijk kunnen toepassen wat zij tijdens hun opleiding hebben geleerd. Stel teams zo samen dat professionals complexe verantwoordelijkheden gezamenlijk kunnen dragen.
- Bespreek periodiek met iedere klinisch psycholoog op welke pijlers diegene wil werken en hoe dit herkenbaar vorm krijgt in de functie.

- Bespreek met iedere psychotherapeut hoe diens relationele en psychotherapeutische expertise kan worden ingezet in behandeling, teams en complexe samenwerkingsprocessen.
- Organiseer vaste momenten voor opleidelingen, werkbegeleiders en supervisoren zoals intervisie, vakgroepen en professionele netwerken.
- Creëer een leerklimaat waarin vragen, fouten, twijfels en kritische geluiden bespreekbaar zijn.

Opleidingsorganisaties, hoofdopleiders en praktijkopleidingsinstellingen

Het cursorisch onderwijs ontwikkelt zich verder richting ernstige psychiatrische aandoeningen en complexe problematiek. In 2027 worden de beroepsprofielen van de klinisch psycholoog en psychotherapeut geactualiseerd. Deze herziening biedt een kans om de bijdrage van beide beroepen aan de complexe ggz nadrukkelijker zichtbaar te maken.

- Ernstige en complexe psychische problematiek krijgt een herkenbare plaats in het curriculum en de praktijkopleiding. Vaardigheden rond acute situaties, suïcidaliteit, diagnostiek van complexe problematiek en contexten, teamdynamiek, herstelgericht werken, mediatief werken en professionele verantwoordelijkheid worden expliciet ontwikkeld.
- Kijk bij selectie en plaatsing nadrukkelijk naar de motivatie voor het werken met ernstige en complexe problematiek.
- Opleidelingen doen ervaring op in verschillende zorgcontexten waarin complexe problematiek wordt behandeld.
- Praktijkopleidingsinstellingen bieden duidelijke kaders voor opleidingsroutes en de benodigde praktijkervaring. Rolmodellen en succesvolle opleidingsroutes in de complexe ggz worden actief zichtbaar gemaakt.

Landelijke opleidingsorganisaties, FGzPt en vLOGO

Op veel plekken zijn ervaren professionals aanwezig die inhoudelijk bekwaam zijn, maar niet bevoegd zijn om voor de opleiding werkbegeleiding te geven. Er is een tijdelijke overgangssituatie nodig.

- Ontwikkel een tijdelijk landelijk ingroeimodel voor werkbegeleiding en leg de kwaliteitsvoorwaarden, verantwoordelijkheden en duur van de overgang vast. Hierdoor hoeven instellingen en opleidingen niet afzonderlijk om uitzonderingen te vragen.

Zorgverzekeraars, beroepsverenigingen en praktijkopleidingsinstellingen

Tijdens de invitational werd duidelijk dat productieprikkels, contractvoorwaarden en verantwoordingsvereisten invloed hebben op het behoud van specialistische professionals en de mogelijkheden om complexe zorg te organiseren.

- Breng in kaart welke financiële, contractuele en administratieve prikkels het behoud van klinisch psychologen en psychotherapeuten ondersteunen of belemmeren.
- Onderzoek hoe financiering, contractering en verantwoording beter kunnen aansluiten bij de realiteit van ernstige en complexe problematiek.
- Werk voorstellen uit die recht doen aan de complexiteit van de zorg en de specialistische expertise die daarvoor nodig is.
- Toets nieuwe afspraken op de gevolgen voor kwaliteit, continuïteit en behoud van specialistische expertise.

De tijd van constateren is voorbij - nu samen aan de slag!

We kunnen het ons niet veroorloven specialistische expertise verder te verliezen. Bestuurders, opleiders, beroepsverenigingen, zorgverzekeraars en professionals hebben ieder een eigen verantwoordelijkheid. Voor het behoud van klinisch psychologen en psychotherapeuten ligt er een gezamenlijke opgave. Door afspraken verder te brengen en krachten te bundelen, kunnen we samen stappen zetten.

Kernboodschap

Het tekort aan specialistische professionals lossen we niet uitsluitend op door meer op te leiden. Behoud van klinisch psychologen en psychotherapeuten is minstens zo belangrijk als instroom.

Totstandkoming

Dit manifest is opgesteld op basis van de opbrengsten van de invitational over het behoud van klinisch psychologen en psychotherapeuten in zorginstellingen, georganiseerd door RINO Amsterdam op 3 september 2026. Het biedt een gezamenlijke agenda voor verdere samenwerking tussen professionals, zorginstellingen, opleidingsorganisaties, beroepsverenigingen, landelijke opleidingsorganen en zorgverzekeraars.

RINO Amsterdam
Leidseplein 5
1017 PR Amsterdam
www.rino.nl
info@rino.nl

RINO Amsterdam